

Kääntämisen kauneus

Kersti Juva: *Löytöretki suomeen*. SKS 2019.

Kersti Juva käsittelee *Löytöretki suomeen* -teoksessaan suomen kieltä ja sen erityispiirteitä. Tämän hän tekee oman kääntäjän työssä avulla. Hän koonnut yhteen esimerkkejä pitkältä uraltaan, omista suomennoksistaan. Kirja tarjoaa lumoavan ikkunan kielen kääntämiseen, sen yksityiskohtiin ja hienovaraisuuteen, sekä ammattitaitoon hallita sekä englannin että suomen kielen vivahteet. Vaikka kirjoittajan huomion keskipisteenä on koko ajan suomen kieli, kirja ei kuitenkaan ole kielioppiopas.

Se ei ole myöskään kääntämisen yleisten periaatteiden opas, kuten kirjoittaja selvin sanoin toteaa.

Lukijalle suunnatussa ja samoin otsikoidussa johdannossa Juva kertoo lyhyesti kirjan synnystä ja tutkimusmatkasta suomen kieleen, jonka hän saattoi tehdä Suomen kulttuurirahaston Eminentia-apurahan turvin. Hän kuvaa tarttuneensa työhön hyvin epämääräisen käsityksen perusteella, tietämättä mihin oli ryhtymässä. Neljän vuoden työskentelyn tulos on kuitenkin hyvin jäsenneilty ja rikas esitys virkkeen rakentamisen, sanajärjestyksen, ajan ja tekijän ilmaisemisen, modaalisuusien sekä viittaussuhteiden erityispiirteistä suomen kielessä.

Johdannossa Juva antaa lukijalle ohjeita, miten kirjaa voi käyttää. Siitä voi lukea kieltä selittävät jaksot ja silmäillä esimerkkejä, joita kirjassa on runsain mitoin. Kirjaa voi lukea myös toisin päin: keskittyä esimerkkeihin ja silmäillä selittävät jaksot. Olipa tyyli mikä tahansa, kirjan voi avata mistä kohtaa hyvänsä ja ryhtyä lukemaan.

Kokeilin näitä kaikkia ehdotettuja lukutyylejä, ja niiden lisäksi myös ihan perinteistä lineaarista lukemista alusta loppuun. Hämästyttävää kyllä, kaikki tyylit tuntuivat yhtä toimivilta. Näyttää siis olevan omasta lähestymistavasta kiinni, miten kirjaa kannattaa lukea.

Teos on kiehtovaa luettavaa lukutyylillä riippumatta. Helppo se ei ole siinä mielessä, että teksti vaatii syventymistä. Varsinkin kirjan alkuosa, jossa Juva käsittelee virkkeen rakentamista, sisältää useita esimerkkejä varsin monipolisista virkkeistä, joista osa, esimerkiksi Jane Austenin teokset, on kirjoitettu vanhahtavalla kielellä. Niitä ei voi lukea hutiloiden tipahtamatta kärryiltä, mutta huolellinen keskittyminen myös palkitsee lukijan soljuvalla tekstillä ja kurkistuksella koko käännetyn teoksen maailmaan.

Juva on koonnut kirjaan valtaavan määrän lyhyitä esimerkkejä

työstään liki 50 vuoden mittaiselta uraltaan. Kirjan 400 sivusta suuri osa täyttyy juuri näistä esimerkeistä. Katkelmat tekevät kirjasta äärimmäisen mielenkiintoista luettavaa, sillä hän näyttää, miten kieltä käytetään. Siinä mielessä teos on hyvin pragmaattinen. Samalla hän osoittaa ja usein myös kertoo lyhyesti, mikä on suomen ja englannin ero. Tarkoituksena on perehtyä nimenomaan suomen kieleen, mutta englanti on vertailukohta, jonka avulla Juva suomea tarkastelee.

Suomen ja englannin tarkasteleminen rinnakkain on mielekästä kääntämistä laajemmassa mielessä, sillä anglisti hiipivät kieleemme siellä, missä kieltä ei ole vielä kokonaan vaihdettu englantiin. Myös tutkimustekstien kirjoittaminen suomeksi, samalla kun keskustelee englanninkielisen kirjallisuuden kanssa, saattaa johtaa laiskaan suomen kielen käyttämiseen ja välillä suoranaisiin virheisiin ja epäselvyyksiin. On tärkeää, että tutkimuksessa käytetty kieli on tarkkaa ja täsmällistä, mutta useiden kielten käyttäminen rinnakkain voi hämärtää kirjoittajan käsitystä kielestä. Juvan kirjan esimerkki, olkoonkin kaunokirjallisuuden parista, osoittaa, että loppujen lopuksi melko pienten mutta perustavanlaatuisien kielten erojen ymmärrys auttaa hahmottamaan tapaa, joilla kieltä voi käyttää täsmällisesti, sujuvasti ja ilmaisuvoimaisesti.

Useissa Juvan esimerkeissä on mukana käännöksen raakaversio ja lopullinen versio, mikä valottaa hyvin konkreettisella tavalla kääntämisen prosessia. Toisinaan Juva huomauttaa, että raakaversio on itse asiassa käännetty väärin. Tällainen työn eri vaiheiden ja jopa virheiden esittäminen on aina virkistävä ja lohdullistakin, sillä liian usein näemme vain työn lopputuloksen, mutta emme vaiheita, jotka siihen ovat johtaneet.

Kaikkiin kirjan esimerkkeihin on merkitty myös teos, josta ne on poimittu, ja hyvä niin, sillä ne herättävät mielenkiinnon koko kään-

nettyä teosta kohtaan, ja kutsuvat lukemaan sen kokonaan. Siinä mielessä Juvan teoksen sisään on ujutettu myös *Valitut Palat* pienoiskoossa. Kirjan lopussa on lista kaikista Juvan käänöksistä. Pitäytensä puolesta lista voisi olla teoksen lähdeluettelo, ja sellainenhan se tiettyssä mielessä onkin. Se voisi olla myös esimerkiksi inspiroituneen lukijan lukulista.

Uskon, että kirja puhuttelee monenlaisia lukijoita, jotka tarttuvat siihen hyvin erilaisista syistä. Kaikkia todennäköisesti yhdistää kiinnostus kirjoitettuun kieleen. Juva muistuttaakin kirjan alussa, kuinka läheisesti kieli on sidoksissa sitä käyttäviin ihmisiin ja heidän kulttuuriinsa, oli kyse sitten käännettävän teoksen alkuperäiskielestä tai siitä kielestä, jolle käännetään. Tämä näkökulma kieleen lämmittää erityisesti yhteiskuntatieteilijän mieltä, huolimatta siitä, kuinka itsestään selvä se oikeastaan onkaan.

TUIJA KOIVUNEN

Kirjoittaja on yhteiskuntatieteilijä, yliopistonlehtori (ma.) ja vapaa-ajallaan harrastelijakääntäjä.